

Нусупов Аманжан Максуткановичтың 6D080200 – «Мал шаруашылығы өнімдерін өндіру технологиясы» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға ««Камышинское» ЖШС жағдайында «Ертіс» сүтті типті симментал сиырларының және оның будандарының өнімділігі» тақырыбындағы диссертациялық жұмысына ресми рецензенттің жазбаша пікірі

Р/Н №	Критерийлер	Критерийлер сәйкестігі	Ресми рецензенттің ұстанымы
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі: 1) Диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірі); 2) Диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауы) 3) Диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету)	Диссертациялық жұмыс 2017-2021 жылдарға арналған Қазақстан Республикасы аграрлық өнеркәсіп кешені дамуының мемлекеттік бағдарламасына сай орындалған және мал шаруашылығы өнімділігін жоғарлату мақсатына бағытталған. Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен «Агроөнеркәсіптік кешенді тұрақты дамыту және ауыл шаруашылығы өнімдерінің қауіпсіздігі» ғылымның дамуының бағытына сәйкес орындалды. «Агроөнеркәсіптік кешенді тұрақты дамыту және ауыл шаруашылығы өнімдерінің қауіпсіздігі» басым бағыты бойынша Ұлттық ғылыми кеңестің 2018 жылғы 25 қаңтардағы № 2 отырысының хаттамасынан үзінді. Соның ішінде «Сүтті және етті бағыттағы ірі қара шаруашылығындағы зерттеулер» бағытына сәйкес келеді
2.	Ғылымға маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін қосады/қоспайды, ал оның маңыздылығы ашылған/ашылмаған.	Диссертациялық жұмыс сүтті бағыттағы мал шаруашылығына өз үлесін қосады, маңыздылығы жұмыста толық ашылған. ҚР сүтті мал шаруашылығы саласының қарқынды дамуы және оны өнеркәсіптік негізге көшіру малға қойылатын талаптар, олардың өнімділігінің деңгейі мен сипаты толығымен зерттелген. «Ертіс» сүтті типті симментал тұқымы сиырлардың және будандардың өнімділігі зерттелген
3.	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі: 1) жоғары; 2) орташа; 3) төмен; 4) өзі жазбаған	Диссертациялық жұмыс жоғары деңгейде жазылған. Бөлімдер мен қорытындылар арасындағы байланыс пен логикалық реттілік байқалады. Сипаттама және талдау анық, қорытынды нақты жазылған. Жарияланған негізгі мақалаларда бірінші автор болып, бұл оның жеке орындаушылық қабілеттілігін

4.	Ішкі бірлік принципі	<p>4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) негізделген; 2) жартылай негізделген; 3) негізделмеген. 	<p>көрсетеді</p> <p>Сүтті бағыттағы мал шаруашылығының өнімдерін жоғарлату үшін, табындағы генетикалық потенциалы жоғары малдарды тұқым аралық будандастырумен негізделген. Симментал сиырларының және будандарының өнімділігін зерттеу контекстінде жұмыста қойылған міндеттер өзекті болып табылады.</p>
		<p>4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) айқындайды; 2) жартылай айқындайды; 3) айқындамайды 	<p>Диссертация мазмұны диссертацияның тақырыбын толығымен айқындалған. Диссертацияда ұсынылған ғылыми ережелер, тұжырымдар мен ұсыныстар теориялық тұрғыдан негізделген және зерттеу нәтижелерімен расталған.</p>
		<p>4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) сәйкес келеді; 2) жартылай сәйкес келеді; 3) сәйкес келмейді 	<p>Зерттеу мақсаты диссертацияның тақырыбына сәйкес келеді. Қойылған міндеттер бір бірімен өзара байланысты және мақсатты шешуге бағытталған. «Камышинское» ЖШС мал табының өнімділік көрсеткіштері, олардың өзгеру динамикасы, сонымен ұдайы өндіріс қабілеттері салыстырмалы түрде зерттелген.</p>
		<p>4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен құрылысы логикалық байланысқан:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) толық байланысқан; 2) жартылай байланысқан; 3) байланыс жоқ 	<p>Диссертациялық жұмыс кіріспеден, зерттеу бағыты мен зерттеу әдістерінен, зерттеу нәтижелерінен, қорытындыдан, өндіріске ұсынудан, пайдаланған әдебиеттер тізімінен және қосымшадан тұрады. Аталған барлық бөлімдер бір-бірімен тығыз байланысқан, нәтижелер мен талқылаулар ғылыми әдістемелерімен сәйкес жүргізілген және статистикалық дәлелдемелер келтірілген.</p> <p>Ескерту:</p> <p>1) Диссертацияның 1-4 бөлімдеріндегі бөлімшелерді нөмірлеу қажет.</p>
		<p>4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) сыни талдау бар; 2) талдау жартылай жүргізілген; 3) талдау өз пікірін емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген 	<p>Автор диссертациялық жұмысының зерттеу нәтижелерін отандық және шет елдік ғылыми еңбектермен салыстыра отырып сыни талдау жасаған.</p> <p>«Ертіс» типі сиырларының тұқымдық құндылықтарын, ұрғашы баспақтардың өсіп-жетілуін жоғарлату мақсатында отандық селекциядағы бұқаларының ұрығымен будандастару жұмыстарын жүргізу ұсынылады. «Ертіс» типі сиырларының сүт өнімділігін</p>

			жоғарлату және желіндерінің құрылымын одан әрі жақсарту үшін шетелдік селекциядағы қызыл-ала бұқаларының ұрығымен будандастыру жұмыстарын жүргізуді ұсынылған.
5.	Ғылыми жаңашылдық принципі	5.1 Ғылыми нәтижелер мен қағидаттар жаңа болып табыла ма? 1) толығымен жаңа ; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	Диссертациялық жұмыстағы алынған нәтижелер жаңа болып табылады. Диссертацияда келтірілген нәтижелердің дұрыстығы симментал сиырлардың және будандарының өнімділіктерін арттыру мүмкіндігін дәлелдейтін теориялық және эксперименттік зерттеулермен расталады. Олар селекция мен технологияның дамуына ықпал етеді.
		5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа болып табыла ма? 1) толығымен жаңа ; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	Шығыс Қазақстан жағдайында сүтті бағыттағы қызыл-ала «Ертіс» типі малдары және олардың будандарының өнімділіктері салыстырмалы түрде зерттеліп, толығымен жаңа болып табылады. Ғылыми-өндірістік зерттеулер негізінде алынған мәліметтер малдарының өсіп жетілуіне, репродуктивтік қасиеттеріне, сиырлардың өнімділігіне оң әсерін тигізеді.
		5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе? 1) толығымен жаңа ; 2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады); 3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)	Қойылған мақсат және міндеттерді шешуде қолданылған технологиялық және экономикалық басқару шешімдері негізделген 80% жаңа болып табылады. Диссертацияның мақсаты мен міндеттерін шешуде қолданылған техникалық (мал өсіру), технологиялық (сүт сауу) және экономикалық (тиімділік) шешімдері негізделген және толығымен жаңа.
6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде негізделген/негізделмеген (qualitative research және өнертану және гуманитарлық бағыттары бойынша)	Барлық қорытындылар ғылыми тұрғыдан жасалынған жұмыстардың нәтижелерімен, статистикалық өңдеулер дәлелдемелерімен негізделген.
7.	Қорғауға шығарылған негізгі қағидаттар	Әр қағидат бойынша келесі сұрақтарға жауап беру қажет: 7.1 Қағидат дәлелденді ме? 1) дәлелденді ; 2) шамамен дәлелденді; 3) шамамен дәлелденбеді; 4) дәлелденбеді 7.2 Тривиалды ма? 1) ия ; 2) жоқ 7.3 Жаңа ма? 1) ия ; 2) жоқ	7.1 Қорғауға шығарылған негізгі қағидаттары дәлелденген. 7.2 Диссертациялық жұмыстың қорғауға шығарылған қағидаттары тривиалды емес. 7.3 Ғылыми жаңалығы «Ертіс» типі және оның будандарының өнімділіктері салыстырмалы түрде алғашқы рет Шығыс Қазақстан жағдайында зерттелді. 7.4 Алынған барлық мәліметтер мен будандастырудың нәтижесі сүтті бағыттағы шаруашылықтарда кең

		7.4 Қолдану деңгейі: 1) тар; 2) орташа; 3) кең 7.5 Мақалада дәлелденген бе? 1) ия ; 2) жоқ	колданылады. 7.5 Алынған нәтижелер мақалада дәлелденген.
8.	Дәйектілік принципі Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	8.1 Әдістеменің таңдауы - негізделген немесе әдіснама нақты жазылған 1) ия ; 2) жоқ	Диссертациялық жұмыста әдістеменің таңдауы негізделген, әдіснама нақты жазылған
		8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған: 1) ия ; 2) жоқ	Диссертациялық жұмыстың нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы өңделген, 17 кесте және 16 суретте сипатталған. Сандық мәліметтер статистикалық өңделген
		8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді): 1) ия ; 2) жоқ	Алынған қорытындылар зерттеу нәтижелерін сипаттайды және қойылған мақсат пен міндеттерге сәйкес келеді. Жұмыстың қорытындылары тәжірибелік зерттеулермен дәлелденген және расталған.
		8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен расталған / ішінара расталған / расталмаған	Пайдаланылған әдебиеттер саны 143, оның ішінде 15-і немесе 10,5% ағылшын тілінде. Ескерту: 1) Түрлі стильдегі әдебиеттер тізімін МемСТ бойынша дұрыс рәсімдеу керек; 2) Реттілікпен сілтемелерді дұрыс қою қажет
		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті /жеткіліксіз	Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға жеткілікті. Әдебиеттерге шолу 98 сілтемеден тұрады.
9	Практикалық құндылық принципі	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы бар: 1) ия ; 2) жоқ	Диссертациялық жұмыстың теориялық маңыздылығы симментал малдарының сүт өнімділігі мен репродуктивті көрсеткіштерін арттырудың қосымша көздерін анықтауға мүмкіндік береді және тиісінше саланың рентабельділігін арттырады.
		9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары: 1) ия ; 2) жоқ	Сүтті бағыттағы қызыл-ала «Ертіс» типі сиырларының және олардан алынған будандарының өнімділік көрсеткіштері зерттелген, ғылыми нәтижелерін Шығыс Қазақстан шаруашылықтарында қолдану мүмкіндігі жоғары.
		9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа болып табылады?	Диссертациялық зеттерулер аясында алынған ғылыми нәтижелер негізінде

		<p>1) толығымен жаңа;</p> <p>2) жартылай жаңа (25-75% жаңа болып табылады);</p> <p>3) жаңа емес (25% кем жаңа болып табылады)</p>	<p>ұсынылып отырған практикалық ұсыныстар толығымен жаңа деуге болады.</p>
10.	Жазу және ресімдеу сапасы	<p>Академиялық жазу сапасы:</p> <p>1) жоғары;</p> <p>2) орташа;</p> <p>3) орташадан төмен;</p> <p>4) төмен.</p>	<p>Диссертациялық жұмыс тақырыпқа сәйкес жазылған. Диссертация толық аяқталған ғылыми еңбек болып саналады.</p> <p>Сонымен қатар рәсімделуінде бірқатар ескертулер бар:</p> <p>1) Диссертацияда орфографиялық және техникалық қателіктер кездеседі</p> <p>2) Кестедегі (9, 10, 11) және сурет (8, 10, 11) мәліметтерді түзетуді қажет етеді</p> <p>3) Мәтіндегі шрифті біркелкі өзгерту керек. Барлық ескертулер оңай түзетіледі, әрі диссертацияның сапасын арттырады және мазмұнын төмендетпейді.</p>

Шешім: Нусупов Аманжан Максутканович 6D080200 - «Мал шаруашылығы өнімдерін өндіру технологиясы» мамандығы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға лайық деп санаймын.

Ресми рецензент: «Adhara» ЖШС
тренинг-менеджері, ауыл
шаруашылығы ғылымдарының
кандидаты

Шайкамал Г.И.